

ยุทธศาสตร์ที่ 1

การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

4.การบริการมูลค่าสูง

4.3 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการผลิตอย่างสร้างสรรค์และเสริมพลังท้องถิ่นและชุมชนท่องเที่ยว(Community-based Tourism : CBT)

4.3.1 โครงการข้อเสนอการวิจัยในลักษณะบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์

โครงการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนด้วยการส่งเสริมมาตรฐานสินค้าท่องเที่ยวชุมชนเพื่อสะท้อนวิถีวัฒนธรรมของแหล่งผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น

บทเรียนจากวัฒนธรรมล้านนาสู่จังหวัดชายแดนใต้

โดย รศ.ดร. ปาริชาติ วิสุทธิสมาจาร ผู้อำนวยการสถานวิจัยฯ

สถานวิจัยการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคใต้แบบบูรณาการ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดชายแดนใต้ นอกจากมีความโดดเด่นด้านแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่เป็นแหล่งธรรมชาติและแหล่งประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตแล้ว นักท่องเที่ยวจำนวนไม่น้อยให้ความสนใจในสินค้าอุปโภคบริโภคหรือสินค้า OTOP ของดีจังหวัดชายแดนใต้ ทั้งประเภท อาหารและเครื่องดื่ม เครื่องใช้เครื่องประดับ ศิลปะประดิษฐ์และของที่ระลึก เช่นจังหวัดสตูลภายใต้สโลแกนที่ว่า “OTOP ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยทรัพยากรบนพื้นดิน สีนจากทะเล” ซึ่งประกอบไปด้วย ประเภทของใช้ และของตกแต่ง ฯลฯ

จากการประเมินสถานภาพและโอกาสของการท่องเที่ยวจังหวัดชายแดนใต้ โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จะพบว่าปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลต่อความไม่มั่นใจในความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะชาวต่างประเทศลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่สินค้าหลักทางการท่องเที่ยวของพื้นที่ไม่ว่าจะเป็น ซ้อบปีง อาหาร บันเทิง กอล์ฟ สปา หรือ ดำน้ำ เป็นสินค้าที่จัดไว้รองรับสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีรายได้และอำนาจการใช้จ่ายสูง สินค้าดังกล่าวจึงไม่เหมาะสมนักสำหรับนักท่องเที่ยวภายในประเทศหรือนักท่องเที่ยวท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจซื้อต่ำกว่า รวมทั้งมีวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่ยังห่างไกลกับสินค้าท่องเที่ยวประเภทบันเทิง กอล์ฟ สปา หรือดำน้ำ ดังนั้นจึงควรมีการยกระดับสินค้าท่องเที่ยวชุมชนที่เหมาะสมกับตลาดนักท่องเที่ยวภายในประเทศและนักท่องเที่ยวท้องถิ่น นอกจากนี้ ควรเน้นการกระจายรายได้ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว

อาศัยการมีส่วนร่วมจากชุมชน ในการพัฒนาและสนับสนุนให้สินค้าจากการท่องเที่ยวชุมชนยกระดับเป็นสินค้าที่ระลึกจากแหล่งท่องเที่ยวระดับท้องถิ่นมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักทั่วไปของคนไทยทั่วประเทศ

การจัดการด้านตลาดการท่องเที่ยวชุมชน ณ ปัจจุบัน เป็นการดำเนินการในด้านของอุปสงค์ (Demand Side) เสียเป็นส่วนใหญ่ เน้นการกระตุ้นความต้องการให้นักท่องเที่ยวอยากมาเที่ยว เน้นจำนวนและปริมาณนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ยังขาดมิติของการเชื่อมโยงในด้านการดำเนินงานด้านอุปทาน (Supply Side) ที่ควรเน้นการปรับปรุงคุณภาพ และยกระดับมาตรฐานสินค้าท่องเที่ยว รวมทั้งการคำนึงถึงความสามารถในการรองรับได้ (Carrying Capacity) อย่างแท้จริง ขาดแผนงานในการกระจายรายได้ที่ชัดเจน ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการที่จะนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่

ในขณะที่การจัดการท่องเที่ยวชุมชนในภาคเหนือมีความโดดเด่นเรื่องวิถีวัฒนธรรมล้านนา สินค้าการท่องเที่ยวมีการบอกเล่าเรื่องราว (story telling) ของวิถีวัฒนธรรมในการผลิตและแหล่งท่องเที่ยวชุมชนจนกลายเป็นสินค้าที่ระลึกของแหล่งได้ ดังนั้นหากจังหวัดชายแดนใต้ได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนโดยใช้บทเรียนของภาคเหนือเป็นหลักก็น่าจะยกระดับมาตรฐานสินค้าสู่สินค้าที่ระลึกในการท่องเที่ยวจังหวัดชายแดนใต้ ได้ต่อไป ดังตารางแนบที่ 1-3 ซึ่งนักวิจัยได้สำรวจศักยภาพของกลุ่มผลิตสินค้าไว้เป็นการเบื้องต้นแล้ว

ตารางที่ 1 สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อของ จังหวัดสงขลา

ชื่อผลิตภัณฑ์	ประเภท	ชื่อผู้ผลิต	แหล่งผลิต
กล่องแพคเกจจิ้งกระจูด-ใบเตยแปรรูป	ของใช้และของประดับตกแต่ง	อนุรักษ์และพัฒนาหัตถกรรมเส้นใยพืชธรรมชาติภาคใต้	139/38 ม.2 ต.พะวง อ.เมือง
ผ้าทอมือเกาะยอ	ของใช้และของประดับตกแต่ง	กลุ่มราชวัดถ์แสงส่องหล้าที่1	38 ม.3 ต.เกาะยอ อ.เมือง
เมล็ดมะม่วงหิมพานต์เคลือบน้ำตาลโดนด	อาหาร	กลุ่มสตรีบ้านชะแม	39/1 ม.6 ต.ดีหลวง อ.สทิงพระ
ผ้าฝ้ายยกดอกทอมือ	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	กลุ่มทอผ้ากระแสดินธุ์	62/2 ม.3 ต.กระแสดินธุ์ อ.กระแสดินธุ์
ผ้าทอเกาะยอ	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	กลุ่มผ้าทอโรม ไทร	53 ม.5 ต.เกาะยอ อ.เมือง
ชุดเครื่องประดับสตรี(เข็มกลัดเสื้อและต่างหู)	ศิลปประดิษฐ์และของที่ระลึก	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเขารูปช้าง	17/4 ม.1 ต.เขารูปช้าง อ. เมือง
ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว	ศิลปประดิษฐ์และของที่ระลึก	กลุ่มหัตถกรรมกะลามะพร้าวบ้านน้ำถ้ำ	100 ม.6 ต.ปาดังเบซาร์ อ.สะเดา
ผ้าทอสอดค้น	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	กลุ่มทอผ้าบ้านอ่าวทิง	37 ม.4 ต.รัตภูมิ อ.ควนเนียง
ผลิตภัณฑ์กระเป๋าตีนก้าน ภูปถุายีและเครื่องใช้	ของใช้และของประดับตกแต่ง	แม่บ้านการเคหะสงขลา ผลิตภัณฑ์ตีนก้านภูปถุายี	177/464 ม.9 ต.เขารูปช้าง อ. เมือง
กระเป๋าใยตาล, โคมไฟใยตาล, กล่องทิชชู, กระเป๋าใบตาล ฯ	ของใช้และของประดับตกแต่ง	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อใหม่	34 ม.7 ต.ดีหลวง อ.สทิงพระ

ชื่อผลิตภัณฑ์	ประเภท	ชื่อผู้ผลิต	แหล่งผลิต
กรรณกเขา	ของใช้และของประดับตกแต่ง	กลุ่มกรรณกเขา	3/1 ม.8 ต.ป่าชิง อ.จะนะ
ตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป, สมุด บุหงาปาเต๊ะ	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	กลุ่มบุหงาปาเต๊ะ	122 ม.3 ต.เทพา อ.เทพา
ผ้าบาติก	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	ทำผ้าบาติก	59/1 ม.1 ต.กระเสถินธุ์ อ.กระเสถินธุ์
ผ้าคลุมชุดเจ้าสาว	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	ปักกลุลาผ้าและชุดเจ้าสาว	544 ม.9 ต.กำแพงเพชร อ.รัตภูมิ
ไวน์สมุนไพรกระชายดำ	เครื่องดื่ม	กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตร ธนภูมิ	218 ม.11 ต.กำแพงเพชร อ.รัตภูมิ
สบู่สมุนไพร ลาวัลย์	สบู่ที่ไม่ใช่อาหาร	กลุ่มรวมใจภักดิ์	52 ม.11 ต.ปรีก อ.สะเดา
เครื่องปั้นดินเผา (ชนิดเคลือบ ไฟสูง)	ศิลปประดิษฐ์และของที่ระลึก	กลุ่มบางกล้าดินเผา	39 ม.1 ต.บางกล้า อ.บางกล้า
แชมพูสมุนไพร, ครีมนวด, ครีมนวด, อาบน้ำ, โคลนหมักผม ฯลฯ	สบู่ที่ไม่ใช่อาหาร	อากรณบ้านสมุนไพร	247/3 ม.5 ต.สทิงหม้อ อ.สิงหนคร
หนังปลากะพงแห้ง	อาหาร	กลุ่มผลิตและแปรรูปอาหาร ทะเลสาบสงขลา	18/1 ม.4 ต.เกาะขือ อ. เมือง
ยาสาร่ายผมนาง	อาหาร	แม่บ้านเกษตรกรเกาะขือ	32/1 ม.4 ต.เกาะขือ อ.เมือง
ขนมงาขาว-ดำ, ถั่ว-งา-ขาว , ขนมโก๋, เมล็ดมะม่วงฯ	อาหาร	กลุ่มสตรีอาชีพทำขนมพื้นบ้าน	60 ม.8 ต.ดีหลวง อ.สทิงพระ
ขนมทองม้วน, ทองพับ, ขนมโก๋, , ขนมข้าวม่วงกรอบเนย	อาหาร	กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านชุมพล	23/1 ม.7 ต.ชุมพล อ.สทิงพระ
น้ำบูดูข้าวสำเร็จรูป	อาหาร	กลุ่มทำน้ำบูดูข้าวขำ	115/2 ม.9 ต.จะโหนด อ. จะนะ
น้ำพริกนรก, น้ำพริกสวรรค์, น้ำพริกแมงดา	อาหาร	กลุ่มน้ำพริกบ้านทุ่งลุง	18 ม.1 ต.บ้านพรู อ.หาดใหญ่
น้ำส้มสายชูหมักจากตาล โตนด	อาหาร	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรำแดง	25 ม.3 ต.รำแดง อ.สิงหนคร

ตารางที่ 2 สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อของ จังหวัดสตูล

ชื่อผลิตภัณฑ์	ประเภท	แหล่งผลิต
ไข่มุกแท้อันดามัน	ของใช้และของประดับตกแต่ง	6 หมู่ 1 ต. ทุ่งบุหลัง อ. ทุ่งหว้า
เครื่องปั้นดินเผา	ของใช้และของประดับตกแต่ง	9 ต.พิมาน อ. เมือง
ผ้าบาติก	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	28 หมู่ 1 ต. ละงู อ. ละงู
ผ้าคลุมศีรษะสตรีมุสลิม	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	72 หมู่ 7 ต. ควนสตอ อ. ควนโดน

ชื่อผลิตภัณฑ์	ประเภท	แหล่งผลิต
ศิลปประดิษฐ์แกะรูปหนัง	ศิลปประดิษฐ์และของที่ระลึก	96/1 หมู่ 4 ต. ควนกาหลง อ. ควนกาหลง
เต่ากะลามะพร้าว	ศิลปประดิษฐ์และของที่ระลึก	393 หมู่ 2 ต. ปากน้ำ อ. ละงู
ดอกไม้ประดิษฐ์จากใยบัว	ศิลปประดิษฐ์และของที่ระลึก	241/3 ต. พิมาน อ. เมือง
ผ้าชีดลู่ม	ของใช้และของประดับตกแต่ง	8/1 ม.5 ต.ป่าแกบ่อหิน อ.ทุ่งหว้า
ประดิษฐ์กรรมทำเครื่องเรือน เครื่องใช้ภายในบ้าน	ของใช้และของประดับตกแต่ง	58 ม.9 ต.ควนกาหลง อ. ควน กาหลง
งานแกะสลักไม้	ของใช้และของประดับตกแต่ง	157 ม.1 ต.บ้านควน อ.เมืองสตูล
กระเช้าใส่ของที่ระลึก	ของใช้และของประดับตกแต่ง	144 ม.1 ต.ป่าแกบ่อหิน อ.ทุ่งหว้า
กรรณกลลุลา	ของใช้และของประดับตกแต่ง	116/1 ม.1 ต.ป่าแกบ่อหิน อ.ทุ่งหว้า
กาแฟโบราณ	เครื่องดื่ม	156 ม.2 อ.ควนโดน อ.ควนโดน
ผ้าบาติก	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	181 ม.4 ต.ควนขัน อ.เมือง
น้ำมันหอมระเหยกลิ่นสมุนไพร	สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	57 ม.8 ต.ปาล์มพัฒนา กิ่งอำเภอ มะนัง
ขนมบุนางาคะ	อาหาร	72 ม.3 ต. เกตรี อ.เมือง
บุนางาเกต	อาหาร	120 ม.1 ต.ควนขัน อ.เมือง
น้ำพริกกุ้งเสียบ	อาหาร	29 ม.1 ต.ทุ่งบุหลัง อ.ทุ่งหว้า
ข้าวเหนียวกวนขาว	อาหาร	112 ม.1 ต.ปากน้ำ อ.ละงู
ขนมบุนางาคะ	อาหาร	120 ม.10 ต.กำแพง อ.ละงู
กึ่งแห้ง	อาหาร	48 ม.1 ต.ทุ่งบุหลัง อ.ทุ่งหว้า

ตารางที่ 3 สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อของ จังหวัดปัตตานี

ชื่อผลิตภัณฑ์	ประเภท	ชื่อผู้ผลิต	แหล่งผลิต
นัวมหานารี	ของใช้และของประดับตกแต่ง	ชมรมแพทย์แผนไทย	93 ม.6 ต.แม่ลาน อ.แม่ลาน
หมวกกะปิเยาะ	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	กลุ่มกะปิเยาะ	276/1 ม.5 ต.ปะนาระ อ.ปะนาระ
หมวกกะปิเยาะ	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	กลุ่มตัดเย็บ MAJU	102/2 ม.7 ต.นาประคู้ โคกโพธิ์
เสื้อปักลาย	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	กลุ่มสตรีปักผ้าคลุมผม/งานปัก จักร	67/1 ม.5 ต.ตันหยงดालอ อ.ยะ หริ่ง

ชื่อผลิตภัณฑ์	ประเภท	ชื่อผู้ผลิต	แหล่งผลิต
รองเท้าหัตถกรรม	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	กลุ่มอาชีพผลิตรองเท้าหัตถกรรม	105/1 ม.8 ต.แม่ลาน อ. แม่ลาน
ผ้าบาติก	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	กลุ่มบางเก่าบาติก	95 ม.3 ต.บางเก่า อ.สายบุรี
ผ้าคลุมผมสตรี	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	กลุ่มสตรีปักจักรบ้าน ไต้ะชูด	122 ม.6 ต.พิเทน ทุ่งยางแดง
ลูกหยีกวนมีเมล็ด, ไม่มีเมล็ด, ลูกหยีฉาบ, ทรงเครื่อง	อาหาร	ลูกหยีแม่เลื่อน	85 ม.3 ต.ยะรัง อ.ยะรัง
บุดูข้าวขำสมุนไพรคุณนาย	อาหาร	กลุ่มสตรีบ้านคลองทราย	62/2 ม.5 ต.แม่ลาน อ.แม่ลาน
กล้วยเส้นปรุงรสสมุนไพร	อาหาร	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรน้ำตก ทรายขาว	31 ม.5 ต.ทรายขาว อ.โคกโพธิ์
ลูกหยีทรงเครื่อง, ลูกหยีกวน	อาหาร	กลุ่มแปรรูปลูกหยีสะดาวา	34/2 ม.6 ต.สะดาวา อ.ยะรัง
น้ำบุดู	อาหาร	กลุ่มอาชีพทำน้ำบุดูปะเสยะวอ	270/2 ม.2 ต.ปะเสยะวอ อ.สายบุรี